

2023

Riigihangete A&O pakkujale

Kadri Matteus
Vandeadvokaat
Riigihangete valdkonna juht

CŌBALT

Millest alustada?

- Kõik riigihanked avaldatakse ainsal ametlikul lehel riigihanked.riik.ee
- Riigihangete juurde registreerimiseks, küsimuste esitamiseks ja pakkumuste ning taotluste esitamiseks tuleb luua kasutajakonto
- Riigihangete register (RHR) on seotud äriregistriga
- Piiriülesed ärivõimalused TED keskkonnas: <https://ted.europa.eu/TED/browse/browseByBO.do>
- Telli infotellimus huvipakkuvate hangete osas

The screenshot shows the TED website homepage. At the top, there is a large orange heading "Tere tulemast riigihangete registrisse" (Welcome to the public procurement register). Below it, a sub-heading reads "Hangete leidmiseks kasutage palun otsingut või sirvige viimati avaldatud hankeid. Hankes osalemiseks või uue lisamiseks palun sisenege. Vaata tutvustust" (To find tenders, please use the search or view the most recently published tenders. To participate in a tender or to add a new one, please log in. See the introduction). A search bar with the placeholder "Sisestage hanke nimetus, hankija nimi või viitenumber" (Enter tender name, contractor name or reference number) and a green "Otsi" (Search) button is present. Below the search bar are navigation links: "Asjad" (Matters), "Ehitustööd" (Construction work), "Teenused" (Services), "Eelteated" (Pre-announcements), and "Hankele eelnevad turu-uuringud" (Market research preceding tenders). A "Detailne otsing" (Detailed search) link is also visible. The main header features the TED logo (a stylized European Union flag) and the text "Ted·tenders electronic daily" and "Euroopa Liidu Teataja lisa" (Official Journal of the European Union supplement). Navigation links for "Sisukaart" (Map) and "TEDi kohta" (About TED) are shown. Below the header, there is a breadcrumb trail: "EUROPA > TEDi aualeht > Ärivõimalus". A dark blue navigation bar contains "TED", "SIMAP", "eNotices", and "eTendering" buttons. The main content area includes a box with "079 ELT S-seeria viimane number" (079 ELT S-series last number) and "Järgmine uuendus: 24/04/2023" (Next update: 24/04/2023). Below this is a "Avaldamiskalender" (Publication calendar) section with a "Lehitse" (View) dropdown menu and a link to "Ärivõimalus" (Opportunities). On the right, there are two promotional boxes: a light blue one asking "Are you an ambitious procurement expert with recent publications? Check to identify and reward research in the field of public procurement. Apply h..." and a yellow one for "ELi solidaarsus Ukrainaga" (EU solidarity with Ukraine) and "Prozorro+: Ukraina riigihangete platvorm" (Prozorro+: Ukraine public procurement platform).

Kui riigihange pakub huvi

1. Hanke ese on kajastatud tavaliselt dokumendis nimega tehniline kirjeldus
2. Järgmisena vaata, kas su ettevõtte vastab kvalifitseerimise tingimustele
 1. Kui tingimus on selgusetu, küsi hankijalt selgitust RHRi teabevahetuse lehe kaudu
 2. Kui ei vasta tingimusele mõtle, kas tingimus on hangitava töö või teenuse jaoks vajalik ja proportsionaalne ja kaalu tingimuse vaidlustamist
3. Kas su pakutav toode või teenus vastab tingimustele?
 1. Tingimused tulenevad nii dokumendist nimega “Vastavustingimused” kui mistahes dokumendist, mis seab tingimusi pakkumusele – nt “Juhised pakkujale”, “Tehniline kirjeldus”
 2. Kui tingimus on selgusetu või su pakutav toode/teenus ei vasta tingimusele, siis vaata sammud 2.1 ja 2.2.
4. Kas hankija avaldatud lepingu projekt on vastuvõetav?
 1. Enamus riigihankeid tehakse võta-või-jäta meetodil, mistõttu pakkumust tehes nõustud automaatselt ka lepingutingimustega. Kui lepingu projekt on riskide osas sinu kahjuks tasakaalust väljas, siis a) hinnasta riskid lepingu hinna sisse, b) palu hankijalt lepinguprojekti muutmist, c) õigusvastasuse korral saab lepinguprojekti vaidlustada (vt 2.2)

Selgitused riigihankes

- Pakkujad peavad reeglina kõik riigihankega seonduvad küsimused esitama enne pakkumuste esitamise tähtpäeva. Hankijal on kohustus vastata ettevõtjate küsimustele 3 tööpäeva jooksul küsimuse laekumisest.
- Seadus näeb ette ka nn rahuaja, mille saabumisel ei ole hankija enam kohustatud küsimustele vastama. Näiteks avatud hankemenetluses on rahuag 6 päeva ja lihthankemenetluses 2 päeva.
- Hankija saab muuta hankedokumente vaid kuni pakkumuste esitamise tähtpäeva saabumiseni (mitmeetapilises riigihankes ka kuni taotluste esitamise tähtpäevani).
- Kui hankija muudab hankedokumente (sh hanketeadet), siis on hankijal kohustus pikendada pakkumuste esitamise tähtaega, kui pakkumuse esitamiseks allesjäänud aeg on lühem kui pool kohustuslikust (nt avatud hankemenetluses 30 päeva ehk peale dokumentide muutmist peab pakkujale jääma pakkumuse esitamiseks vähemalt 15 päeva).
- Ei ole mõistlik esitada muudatusettepanekut vaid paar päeva enne pakkumuste esitamise tähtpäeva, sest hangete puhul, mis ületavad rahvusvahelist piirmäära (see on kirjas hanke üldandmete lehel) ei ole üldse võimalik hankijal tehniliselt võttes õiguspäraselt pikendada pakkumuste esitamise tähtaega vaid mõni päev enne selle saabumist.
- Hankija ei või pelgalt vastusega selgitustaotlusele muuta hankedokumenti. Selline vastus ei ole õiguslikult siduv hankija jaoks! Näiteks kui pakkuja taotleb kvalifitseerimistingimuse leevendamist, hankija vastab, et nõustub ettepanekuga, kuid registris avaldatud tingimust ei muuda, siis on hankija vastus mittesiduv. See tähendab, et kvalifitseerimistingimuste kontrollimisel ei oma tähtsust mitte hankija vastuses antud selgitus, vaid registris seatud tingimus.

Pakkumuste esitamine

- Kui riigihange on avaldatud RHRis, siis ka pakkumusi saab esitada üksnes riigihangete registris. E-kirja teel saadetavad pakkumused läbivaatamisele ei kuulu.
- Tingimuslikud pakkumused lükatakse tagasi (nt “pakkumus kehtib eeldusel, et hankija teeb tellimuse 3 päeva jooksul”).
- Pakkumus peab vastama KÕIKIDELE tingimustele – juhul kui pakutav toode ei vasta ühe parameetri osas, siis kogu pakkumus lükatakse tagasi.
- Pakkumuses ei saa esitada tooteid/teenuseid/ehitustöid, mis ei vasta hankija ette nähtud tingimustele argumendil, et pakutav toode/teenus/ehitustöö on pakkuja hinnangul parem ja/või täidab paremini hankija seatud eesmärged. Pakkuda tuleb seda, mida küsitud on. Kui küsitud on vale, siis tuleb seda adresseerida selgituste küsimise kaudu enne pakkumuste esitamise tähtaega.
- Hankija määratud pakkumuse jõusoleku tähtaeg on pakkujatele kohustuslik (tavaliselt vahemikus 30-90 päeva).
- Pakkumuse esitamisel on kohustuslik markeerida ärisaladusega kaetud info.

Koostöö teiste pakkujatega

- Kuigi riigihangete seadus ei keela ühispakkumusi ega koostööd teiste pakkujatega, siis konkurentsiseadus seab sellele kindlad reeglid.
- Kui oled võimeline üksi pakkuma, siis koostöö reeglina keelatud, v.a. juhul kui koostöö positiivsed aspektid kaaluvad üles negatiivsed mõjud turule. Näiteks hankija vaatest kasulik innovatsioon turul või kulusääst.
- Kui üksi ei täida hanke hankekriteeriume või hankelepingu maht on suurem/keerukam, kui suudaksid ette võtta, siis koostöö pigem lubatud.
- Koostööl kaks vormi – ühispakkumused ja alltöövõtt
 - Ühispakkujad vastutavad hankija ees solidaarselt hankelepingu täitmise eest. Enne ühispakkumuse esitamist vaja ühispakkujatel kokku leppida omavahelises tööjaotuses, vastutuses, tasude jagunemisel, lepingu lõpetamises.
 - Alltöövõtja ei vastuta hankija ees, kuid näiteks ehitushangete puhul esimese ringi alltöövõtja osas kontrollitakse kõrvaldamise aluste puudumisi (nt maksuvõlad ja teatud süütegude toimepanemine).
- Pakkuja saab tugineda teise isiku kogemusele või finantsilisele näitajale (n.ö. laenata referentse) kvalifitseerimise eesmärgil, kuid siis vaja ka hankijale tõendada, kas ja kuidas kavatseb pakkuja kaasata selle isiku hankelepingu täitmisel.

Pakkumuste menetlemine

- Seadus ei näe ette tähtaega, mille jooksul hankija peab kõik menetlustoimingud ära tegema.
- Jälgi pakkumuste jõusoleku tähtaega! Vajadusel saada hankijale teade pikendamise kohta.
- Hankija teeb otsused reeglina järgmises järjestuses: 1) pakkumuste vastavuse otsus, 2) pakkumuse edukaks tunnistamine, sh hindamine (järjestusse seadmine) 3) eduka pakkuja kõrvaldamise aluste ja kvalifikatsiooni kontroll.
- Hankijal on igal ajal õigus nõuda pakkumusega ja/või kvalifikatsiooni või kõrvaldamise alustega seonduvalt tõendeid ja esitada küsimusi.
- Hankijal on kohustus nõuda edukalt pakkujalt või ise koguda tõendeid kvalifikatsiooni ja kõrvaldamise aluste osas. Näiteks varasema ehitustöö puhul tõend tööde nõuetekohase teostamise kohta, spetsialisti puhul kutsetunnistus, käibe puhul majandusaastaruanne jne. Eesti pakkuja puhul saab hankija enamus tõendeid ise riigihangete registri kaudu kätte – nt majandusaasta aruanded, karistusregistri andmed, maksuvõlad.
- Lepingu sõlmimata jätmisega kaasneb vastutus – sinu ja järgmise pakkumuse hinnavahe hüvitamine ja pakkumuse tagatise realiseerimine.
- Kohustuslik ooteaeg (keeluaeg lepingu sõlmimiseks) on üldjuhul viimase otsuse teavitamisest – 14 päeva. Enne ooteaja möödumist sõlmitud hanke- või raamleping on tühine.

Tulemused ei tundu õiguspärased?

- Riigihankes tehtavad otsused on vaidlustatavad riigihangete vaidlustuskomisjonis (VaKo).
- Avatud või piiratud hankemenetlus või kontsessioonilepingu sõlmimise menetluses on vaidlustuse esitamise tähtaeg **10 kalendripäeva** hankija otsuse saamisest.
- Lihthankemenetluses on vaidlustamise tähtaeg **3 tööpäeva** hankija otsuse saamisest.
- Hankedokumente ehk tingimusi endid saab vaidlustada vaid kuni pakkumuste esitamise tähtpäevani, reeglina kuni **5 tööpäeva** enne tähtpäeva.
- Peale vaidlustuse kohta teate saamist on hankelepingu sõlmimine tühine.
- Alla rahvusvahelise piirmäära riigihankes on riigilõiv 640 EUR ja üle rahvusvahelise piirmäära riigihankes 1280 EUR.
- VaKo menetlused on reeglina kirjalikud, otsus tehakse 30 kalendripäeva jooksul vaidlustuse laekumisest.
- Eduka vaidlustuse korral kuuluvad hüvitamisele ka õigusabikulud, aga tavaliselt vähendatakse välja mõistetavat kulu.
- VaKo otsus on edasi kaevatav halduskohtusse 10 kalendripäeva jooksul otsuse saamisest. Riigilõiv igas kohtuastmes sama.

Hankelepingu täitmine ja muutmine

- Hankeleping sõlmitakse reeglina 100% samal kujul, nagu ta oli hankedokumentide hulgas avaldatud.
- Kuigi hankeleping on tsiviilõiguslik leping, millele kohaldatakse võlaõigusseaduse sätteid, tuleb arvestada, et hankelepingu muutmine on hankija jaoks piiratud.
- Riigihangete seadus keelab reeglina hankelepingu muudatused ja annab loetelu, millal on hankijal lubatud muudatusega nõustuda. Tüüpilisemad näited on:
 - 10% maksumusest asjade või teenuste hankelepingu puhul või 15% maksumusest ehitustööde hankelepingu puhul, aga mitte suuremas määras kui rahvusvahelised piirmäärad
 - Lepingus ette nähtud muudatused, nt indekseerimine, optsioonid, mahtude muutumine
 - Lisatööd olemasolevalt täitjalt
 - Muudatused seoses hankija jaoks ettenägematute asjaoludega
- Kehtivad samad õiguskaitsevahendid, mis üldiselt võlaõigusseaduses ette nähtud (hinna alandamist peetakse siiski sobimatuks instrumendiks).
- Hankelepingu rikkumisest peab hankija raporteerima avalikult riigihangete registri kaudu, kui rikkumine on pidev või oluline -> tagajärjeks probleemid tulevikus riigihangetes osalemisel järgmise 3 aasta jooksul. Kui hankija nõue lepingu rikkumist puudutavas vaidlustatakse, tuleb ka teave vaidlustamise kohta registrisse lisada.

Meie tiim

Kadri Matteus
Riigihangete valdkonna juht
kadri.matteus@cobalt.legal
tel: +372 5341 9810

Kaidi Reiljan-Sihvart
Vandeadvokaat/Valdkonnajuht
kaidi.reiljan-sihvart@cobalt.legal
tel: +372 665 1888

Liisa Puu
Advokaat
liisa.puu@cobalt.legal
tel: +372 665 1888